



ТИЖНЕВИК - REVUE NEUROMAIQUE - TRIDENT UKRAINIENNE

Число 10 (464). Рік вид. XI 10 Серезня 1935 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr

Париж, неділя, 10 березня 1935 року.

Давно вже Шевченківське свято, яке ми святкуємо кожного року в березні місяці, стало традиційним українським святом не лише на Україні, а й скрізь на світі, куди тільки не занесла доля гурт наших людей.

У ніякої іншої нації жаден національний поет не користується такою великою пошаною і таким пієтетом, як у нас Шевченко. Велике бо значіння випало в українській історії Шевченкові, який оспівав героїчне національне минуле й розбудив український народ до дальшого життя; велику бо роль свою в житті українського народа він не перестав ще грати й зараз і грати її, напевно, буде завжди.

Великого талану поет, співець самостійности України і мученик за її свободу — Шевченко став тим прапором, коло якого еднаються всі українці без винятку, він став загальним прапором для всієї української нації, що твердо йде назустріч своєму майбутньому, ним об'єднана.

Що-річні Шевченкові свята стали властиво святами української культури, однієї й спільної всім одиницям української нації.

Недармо, звичайно, користується Шевченко такою пошаною свого народу. Досить задати собі одне питання: — Чим були б ми сьогодні, коли б український народ не мав Шевченка? — щоб уявити собі всю велич цього нашого найбільшого поета.

І розуміння українцями об'єднуючого значіння Шевченка для

українського народу являється як би мірилом висоти раціональної свідомости окремих одиниць або й цілих організацій.

Прикро тому в наші часи констатувати, що по де-яких осередках окупчення українців на еміграції наші люде ще не можуть спромогтися на об'єднане, спільне влаштованнтя Шевченкових свят, не можуть спільно скупчатися духовно перед пам'яттю того, хто невидимо вів і далі веде наш народ у цілому вперед до щасливишого майбутнього.

На Шевченкове свято в цьому році побажаємо усі один другому більше єдности, більше терпимости й більшої згуртованости у всенациональній роботі і всенациональних виступах.

3 наших настроїв

Од'їдає біда вуха в нашої еміграції, лихі злидні чим далі, тим густіше обсідають її з усіх сторін і в усіх кутках українського розсіяння. І не було б дивним, коли б, при таких умовах, виявилось, що душа її національна стала припадати пилом роспуки, а її воля державна — пригасати в попелі зневір'я.

А в тім, приглядаючися до того, чим живуть і дихають в українських середовищах, прислухаючися до слів людей, навіть закинутих до найглухіших закутків європейських, та й не тільки європейських, — треба констатувати, що настрої нашої еміграції зовсім не такі, яких можна було б сподіватися, стоячи осторонь од неї.

Не зневір'я, а жива віра, не роспука, а чинна надія панують в душах українського розсіяння. І випадає так, наче б наша еміграція почуває себе на передодні великої мобілізації, що от-от буде з відповідного місця проголошена на те, щоб усім і нараз розпочати старо-нову страшну, велику, героїчну національну і державну боротьбу.

Які причини та які стимули викликають отакі, для стороннього ока несподівані настрої?

В основі всього того, безперечно, лежить невмірущий оптимізм старої хліборобської нації, яка за тисячеліття своєї історії перебула гори лиха і добре знає, що за тяжким неврожаєм приходять багатії жнива, що на місце тих, які загинули, народяться і ввійдуть до повної сили їх діти, нові покоління, щоб продовжувати чин батьків і предків своїх... Це — наше українське підложжа, це — ґрунт, це — база національного здоров'я нашого, що давала нам силу в минулому, дає й зараз — витримувати нашу історію і воскресати після її, здавалося б, фатальних для нас катаклізмів.

Крім цього, однак, для вказаних настроїв є стимули і в нашій поточній сучасності. Їх багато — зовнішніх і внутрішніх; спинимось

коротко на двох з них. Перший — то ідея Всеукраїнського Національного Конгресу. Як відомо, на початках ідея ця зустрінула в багатьох чільних людей наших небезпідставний скепсис, але в широких емігрантських масах вона викликала так само небезпідставне захоплення. Пройшло, однак, трохи часу, і ці дві, здавалося б, полярні точки збіглися до одної лінії. Сталося так не тому, що ідея та вже зреалізована, що риси її втілення точно означені. До того ще далеко і не знати, як перейде все оте, до яких берегів заведено буде цілий процес реалізації того конгресу, але перші-ж кроки спільної над тим праці виявили те, що лягло, так мовити, бальзам на зсрушені широкі маси еміграції. Виявилось наочно перед усіма, які крихкі і несталі були оті всі ухили та збочіння, що час од часу народжувалися в надрах еміграції та серед українського громадянства, що волею долі дісталось до складу чужих держав. Усі вони зразу заласкалися і втратили всяку ціну перед перспективами поточної дійсності. Виявилось одночасно тако-ж і те, що єдиною живою й творчою була, є й зостається ота сама генеральна лінія національного чину, що там, на батьківщині, кинула нас на боротьбу за нашу історичну державу з центром у Києві, що вивела нас, переможених, та не замирених, на еміграцію, — вивела всіх: уряд УНР, її армію та міністерства, політичне громадянство українське, — які залишилися вірними тій лінії і тут, на чужині. Коли ідея конгресу, на шляху до своєї реалізації і не дасть ще нам якихось позитивних наслідків, то вже за одно це треба бути вдячним її ініціаторам, спричинилися бо вони до отих здорових мобілізаційних настроїв нашої еміграції.

Другим важливим стимулом, являється, — я б сказав, — сучасний тонус міжнародних і міждержавних взаємин у Європі, що в їх аспекті радикально змінилися перспективи української державної проблеми. Не хочу вдаватися до ближчого аналізу міжнароднього сучасного становища — в «Тризубі» це робиться на іншому місці. Вкажу лише на той факт безперечний, що українська проблема ввійшла на сьогодні до живого комплексу європейських проблем, що впливає вона з провінційальної заводи на широку воду, бо борються зараз за неї не лише українці з москвинами, а з часті — й чужі держави по-між собою.

Що на всьому тому є добра, а що лиха, — инша річ. Важливе і позитивне для нас у тих нових умовах те, що на сьогодні ніякі дипломатичні комбінації не в силі вже будуть зазести українську проблему назад, — до складу внутрішніх питачь СРСР, чи як там завтра зватиметься ота держава на Сході Європи. Крок наперед, хоч до мети ще й може далеко. Але крок цей вказує, що жертви наші, складені на вівтарь визволення, не пішли марним димом, що дзерна, засіяні нами, політі нашою кров'ю та нашими слізьми, — починають сходити, виростуть і кликатимуть до жнив. Жнива оті, може й близькі, передчувають наші люде, і побожно, як подобає селянським дітям, готують-ся до них.

М. Славінський.

Розп'ятий Шевченко

Навряд чи хто інший міг би з такю услужливістю виконати завдання большевицької влади — викрити «націоналістичну контр-революцію» в поезії Т. Шевченка, — як це зробили А. Хвиля та Є. Шабльовський, редактори «Кобзаря» Шевченка, що оце недавно вийшов у світ на совітській Україні в кількості 50 тисяч примірників *). І не диво: А. Хвиля вже давно спеціалізувався, як добровільний обвинувач українських письменників і учених в «контр-революційних» злочинах, а Є. Шабльовський, директор Інституту Шевченка, запально займається викриванням української націоналістичної контр-революції в ділянці шевченкознавства.

Основні думки А. Хвилі, автора вступної статті, можна звести до таких тез:

1. Шевченко ідеалізує минувшину України, козаччину, українських гетьманів то-що. «Ця ідеалізація минувшини України — твердить А. Хвиля — була наслідком впливу на Шевченка з боку українського панства, яке хотіло використати його в своїх класових інтересах».

2. «Шевченко був не пролетарським революціонером, а селянським і тому дрібнобуржуазним». Цим і пояснюється, на думку А. Хвилі, утопічна фантазія та наївні мрії Шевченка про майбутнє визволення селянства. «Трудящі звільнилися з ярма неволі лише під прапором Леніна, Сталіна, бо пролетарська революція, перемога трудящих могла здійснитися лише тоді, коли на історичну сцену вийшов пролетаріят під керівництвом загартованої в довгих боях комуністичної партії».

3. «Українські націоналісти намагаються вороже ставлення Шевченка до тодішньої миколаївської царської Москви перенести до Москви сучасної, до Москви червоної, соціалістичної... Царська Москва була символом царської Росії — тюрми народів. Москва зараз — це соціалістична Москва, символ звільнення народів усього світу від ярма соціального і національного».

4. Дрібновласницький світогляд Шевченка та його націоналізм стоять на перешкоді тому, щоб Шевченко міг бути прапором для трудящих. «Не під прапором Шевченка, а під прапором Леніна, Сталіна трудящі нашої країни скинули кайдани неволі і будують нове соціалістичне суспільство, йдуть вперед від перемог до перемог».

Як бачимо, вже вступна стаття А. Хвилі має завданням цілковито «розвінчати» Шевченка, залічити його до «контр-революціонерів», як виразника українського націоналізму та ідеалізації минулого.

Відповідно до цих основних тез вступної статті А. Хвилі складено й примітки до самих віршів Шевченка. Наведу тут де-кільки ілюстрацій.

*) Поезія Т. Г. Шевченка, під редакцією А. А. Хвилі та Є. С. Шабльовського. Вступна стаття А. А. Хвилі. Ілюстрації за малюнками худ. В. І. Касіяна, Харків, 1934. 460 стор.

Ось, напр., в примітці до поеми «Великий Лях» читаємо: «Шевченко ідеалізує історію України, а самих гетьманів бичує остільки, оскільки вони виступали, як запродавці царської Москви».

До слів «Заповіту» —

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій —

знаходимо таке пояснення: «В сім'ї вольній, новій — це те життя визволених з панського ярма кріпаків, про яке так палко мріяв Шевченко. Але це були мрії утопічні, наївні фантазії селянського революціонера, бо «окремі селянські повстання ні до чого серйозного не можуть повести. Селянські повстання можуть приводити до успіху тільки в тому разі, коли вони сполучаються з робітничими повстаннями і коли робітники керують селянським повстанням. Тільки комбіноване повстання на чолі з робітничим класом може привести до мети (Сталін)».

До кожної згадки Шевченка про москалів обов'язково додається редакційна примітка, що під словом «москаль» Шевченко розуміє царських урядовців, губернаторів, офіцерів та іншу великодержавницьку монархічну зграю, але про інших москалів Шевченко, мовляв, говорить з любов'ю, на доказ чого редактори посилаються на поему «Москалева криниця». Очевидно, редактори сподіваються, що читач не добереться, що в цій поемі йде про українця, що колись служив москалем, себ-то салдатом...

Цікаво, що з поясненням слова «Московщина» у вірші «До Основ'яненка» редактори не змогли дати собі ради, а тому... просто викинули два рядки з цього віршу, а на їх місце поставили крапки. А саме випущено такі рядки:

А до того — Московщина,
Кругом чужі люде.

Нема чого дивуватися тому, що обидва редактори за свою вірну службу большевицькій владі користуються великими і багатими милостями: А. Хвиля — є заступник народнього комісара освіти, а Є. Шабльовський був обраний 27 травня 1934 р. в члени-кореспонденти Всеукраїнської Академії Наук.

Видно, не лише при царях, але й при окупантах-большевиках вірна служба не пропадає.

Як відомо, ще Катерина II дивувалася «самоотверженію малоросіянъ», які «за желаніє къ чинамъ и особливо къ жалованію» приносили в жертву «предначертанія прежнихъ временъ», себ-то національні і політичні традиції та змагання українського народу.

Знайшлися серед «самоотвержених малоросіянъ» свої Пилати, що розіп'яли Шевченка, ніби на те, щоб справдилося його пророцтво:

О, горе, горенько мені!
І де я в світі заховаюсь?
Що-день Пилати розпинають,
Морозять, шкварять на огні!..

Ст. Сіропольо.

Пам'яті Ю. Федьковича

Зібрання, що його влаштувала на пошану пам'яті Ю. Федьковича Рада Української Бібліотеки імені Симона Петлюри в Парижі, одбулося, як ми вже повідомляли, в суботу 2 березня.

Роспочав його вступним словом голова Ради Бібліотеки, закликавши присутніх вшанувати пам'ять великого поета вставанням:

На далекій чужині невеликою сім'єю — говорить В. Прокопович, — зібралися ми сьогодні згадати теплим словом і вшанувати пам'ять світлу сонця Буковини, її соловія — Осипа Юрія Гординського-Федьковича. Був він, як справедливо зазначив славний історик нашої літератури, академик Сергій Єфремов, першим із західніх земель українських письменником загальнонаціонального значіння.

Ім'я його з давнього часу славним стало по всій Україні і твори його знаходили читача однаково і над Дністром, і над Дніпром. Пам'ятаю з юних літ, яке вражіння на мене, тоді учня 6-ої класи гімназії, зробила невеличка книжка: «Повісті Юрія Федьковича», видана в Києві в сімдесятих роках, саме року 1876 Михайлом Драгомановим з його «переднім словом про галицько-руське письменство». Одразу ніби дивною трохи здавалася її мова з своєрідними формами, конструкцією, архаїчними виразами. Але треба було трохи вчитатися, і ставало зрозумілим, що слово те тече з живого джерела — живої мови цієї оригінальної й прекрасної галузі нашого народу. Там, на Зеленій Буковині, говорять трохи не так, як у нас по-над Россю. Але власне читання повістей Федьковича вперше у мене, — а я левен і в багатьох із моїх сучасників, того покоління, що зросло під безпосереднім впливом рідного села, з яким ще не порвало зв'язків, могутньої народньої стихії і класичних творів наддніпрянських письменників, — вперше збудило думку, що наше слово, до якого ми ставилися з справжньою побожністю, це не тільки те, як говорять у нас в Черепині, десь під Корсунем чи в околицях Білої Церкви. Зрозуміли ми тоді, яке багатство і різноманітність уявляє собою мова нашого народу, єдина в своїй многобарвності.

Нас тоді від Буковини й Галичини відділяв кордон російсько-австрійський, сувора цензура московська. І коли у Києва все-ж тоді — діялося це на прикінці 90-тих років — були зв'язки і з Львовом, і Чернівцями, то для малого провінційального містечка, де я вчився, закордонна Україна була безмежно дале-

кою. І отут ще виразніше проступає вага загально-національна Федьковича для нас тоді.

Коли Кухаренкові «Чорноморці»,—«Чорноморські й побит» в театральній обробці М. Старицького, живими образами нагадували нам про прямих нащадків запорозьких, плоть од плоти і кість од кости нації української, отих «наших чорноморців, орлів України», з-по-над Кубані, з неблизького Сходу, то повісті Федьковича близькими робили нам гуцулів з по-над Черемоша, з далекого, бо закордонного, нашого Заходу.

Через грядиці, — тоді, здавалося, такі міцні й непорушні, — ніби обіймаючи неомірні простори української землі, Кавказ подавав руку Карпатам!

Я дозволив собі поділитися тим маленьким уривком із шкільних споминів, бо він подає конкретну ілюстрацію того загально-національного значіння, яке здавна визнано за Федьковичем.

Ім'я його ввійшло в загально-національний Пантесн наш. Великий буковинський письменник займає почесне місце в історії української літератури поруч з найвидатнішими іменами наддніпрянськими і галицькими. Своїми сюжетами, манерою, мовою, на яких так яскраво відбився своєрідний побут цього чарівного кутка української землі, він вніс свою вкладку в загально-національну скарбницю.

Про життя й діяльність поетові не говоритиму. Ми дуже раді бачити сьогодні в гурті тісному нашого вельми шановного пастиря — п.-о. протоієрея І. Бриндзана, буковинця родом. Перед його очима змалку розгорталися прегарні панорами наших гір, його вухо з-замолоду черували прастарі мелодії гуцульські, йому довелося дослудити уже топтати ті самі стежки, якими ходив наш поет. Хто-ж краще од нього може оживити перед нами характерну постать свого великого земляка?

Пробудження нації, героїчна війна визвольна, оновлення нашої державности, проголошення з'єднання українських земель, хоч і не всіх, вписали нову славу сторінку в нашу історію і... промайнули блискучим метеором. Між нами знову кордони...

І тепер, коли рідну землю нашу поділено між ріжними державами, всі українці, де б вони не перебували, з особливою уважністю й теплотою віддають пошану великому буковинцеві. Це бо свято культурне, об'єднуючи в однім почуванні всіх синів нашого народу, являється святом не тільки буковинським, а загально-національним. Воно підкреслює й зміцнює нерозривну єдність нашої нації.

В Чернівцях заборонено було свято Федьковича. Та чи інша влада може ставити перепони зовнішнім виявам національного життя, може перешкоджати його розвиткові нормальному, може заборонити прилюдне віддання пошани великим синам нашого народу, але нема такої сили в світі, яка б спроможна була примусити нас,—все одно з якої частини української землі хто

з нас походить і до якої держави належить.—і римусити нас за-
бути, що ми діти огнієї нації, слиної й неподільної.

Саме це ще більше підкреслює наш обов'язок всюди, де на те
є можливість найменша, урочисто й побожно схилитися челом
перед пам'яттю світлою великого поета, прилюдно спом'янути
його «не злим, тихим словом».

З далекої чужини іменем усіх земляків наших з Великої
України, і в розсіянні і вдома сущих, складаємо пошану пам'яті
славного сина Зеленої Буковини.

Слово належить п.-о. І. Бриндзанові. Він подає короткий, але
багатий на матеріал життєпис Федьковича, зв'язаний з оглядом його
літературної діяльності. Докладчик образ поета малює на тлі тодіш-
нього буковинського життя, наводячи характерні його факти; з'ясо-
вує ті впливи, які озивалися на творчості поета, живими рисами ха-
рактеризує ті умови, в яких йому довелося жити й працювати. Зміс-
товний і цікавий нарис вводить аудиторію в атмосферу, в якій зріс
і розвився талант Федьковича, а стислий огляд своєрідних особливост-
тей його мови полегшує розуміння його творів.

Коли доклад п.-о. І. Бриндзана вислухують присутні з скупченою
увагою, то увага та ще зростає під час читання творів поета. Одна по
одній проходять перед слухачами перлини Федьковичевої поезії й
прози. І в де-кого з присутніх будять вони бажання ближче ознайо-
митися з творами давнього письменника, що через десятки літ зали-
шаються живими і свіжими.

У науці, у розраді
України доля,
А в залізі да у криві
України воля...

І поет, який неначе в пророчому натхненні передбачав прихід
«черленого звіря»,*) що посів сьогодні нашу землю, тими словами,
тою вірою, що воля здобувається тільки залізом і кров'ю, — залізом
і кров'ю, крізь які ми пройшли і маємо ще пройти, — тою вірою,
що єсть і нашою, — стає особливо близьким і нам.

П.-о. І. Бриндзан читає просто, але разом з тим надзвичайно гли-
боко, вміло підкреслюючи основний момент твору, артистично пере-
даючи його настрій. В його читанні, такому багатому на тонкі нюанси,
ціла гама почувань од тепло ліричних до високо драматичних. Доб-
рий вибір річей, майстерне читання захоплює аудиторію, яка забу-
ває про час.

Читання скінчено. Рясні оплески. Голова Ради Бібліотеки іменем
усіх присутніх просить докладчика прийняти щиру подяку аудиторії.

І не один підходив ще особисто подякувати читцеві за високу
насолоду.

На присутніх, — а серед них з приємністю підкреслити треба
аявність наших земляків з різних українських земель, людей віку
оважного і молоді,—вечір, витриманий в теплих тонах, зробив гли-
оке, приємне вражіння.

*) «Послання на цілу соборну Україну» — Писання Осипа-Юрія
Федьковича, т. IV, ст. 567-8.

Свято 10-тиліття існування Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції.

17 лютого с. р. Союз Українських Емігрантських Організацій у Франції урочисто святкував 10-ту річницю свого існування.

З ранку настоятелем Української Православної Парафіїу Франції протоієреєм І. Бриндзаном було відправлено службу Божу і молебен, а по-обіді в редакції «Тризуба» відбулася урочиста академія у присутності численних членів Союзу та гостей.

Академію було відкрито промовою голови Генеральної Ради п. М. Шумицького, в якій він подав історію заснування Союзу та ідеологічні його підвалини — здобуття незалежності Української Держави. Підкреслав, що першим ідеологом організації української еміграції цілого світу та її співпраці з поневоленим народом був покійний Головний Отаман С. Петлюра.

Присутні вшановують його пам'ять вставанням та хвилиною мовчанки. Делі голова Генеральної Ради Союзу послідовно, рік за роком, починаючи з першого з'їзду Союзу, докладає про перебіг праці в Союзі, про його осягнення як у внутрішньому житті, так і на зовні. Турбуючися про поліпшення матеріального стану своїх членів, не забував Союз і про моральний бік. Засновано українську Православну Парафію і закладено недільні українські школи, щоб молодь еміграції, набираючися чужого, не забувала про своє рідне, про свою Україну, та могла продовжувати діло своїх батьків.

Протягом десяти років свого існування Союз здобув відповідний авторитет, повагу до своїх членів-робітників з боку адміністрації і влади.

Виступав Союз і на міжнародній арені, в Женеві, обороняючи в організаціях Ліги Націй права української еміграції та протестуючи проти нелюдської окупації України.

Розуміють в чому вага існування ншого Союзу і наші вороги, намагаючися за всяку ціну його розкласти. Але ті, хто складають Союз, який очистився від непевного елемента, вже не бояться провокацій і продовжують свою працю на користь України спокійно. Прямуючи до об'єднання всієї української еміграції, приклав своїх зусиль Союз і до створення загально-емігрантського об'єднання — Головної Ради та поставився прихильно до скликання Національного Конгресу.

Союз твердо стоїть на державних позиціях та підтримує працю Уряду, голова якого п. В. Прокопович багато зробив для Союзу, йдучи йому на зустріч, усім йому допомагаючи. Тому 10-ий з'їзд Союзу обрав п. В. Прокоповича першим почесним членом Союзу.

Бажаючи підкреслити ще більше свою пошану до праці Уряду УНР, з'їзд, на пропозицію Ліонської Громади, вирішив обрати почесним членом ще одного члена Уряду, що перебуває у Франції, а саме проф. О. Шумльгіна, міністра закордонних справ.

Роблячи підсумки, п. голова підкреслює, що Союз твердо стоїть на власних ногах і не від кого не залежить. «Віримо, — каже п. Шумицький, — що Союз переживе й сучасну економічну кризу. Загально політичне становище і гірше, і врше. У 1919 році були надзвичайно сприятливі умови для відбудування соборної Української Держави, але народ наш, на жаль, не був до цього готовий. Зараз є колосальний здвиг наперед. Народ виріс, вирісли й ми, українська еміграція повсюди прагне до єднання і розуміє вагу цього. І я вірю, що як наш народ, так і наша еміграція гройдуть крізь усі труднощі, бо немає тої сили, яка б могла придушити народ, що вмiє бажати волі та незалежності. «Ще не вмерла Україна!»

Всі присутні співають національний гімн.

Далі голова Союзу пропонує присутнім встати і вислухати привітання Уряду, Голова Ради Міністрів від імені Уряду вітає Генеральну Раду і всі Громади з десятиліттям існування та висловлює побажання зміцнення організації і розвитку діяльності, що має на меті благо України. «До цього дозволяю собі приділити і привітання особисті», — пише у своєму листі п. В. Прокопович. — «Мені тим приємніше вітати Союз з його святом, що з більшістю його членів довелося мені разом ділити таборову долю, що я брав свого часу участь у заснуванні Союзу і що я маю честь бути його членом».

Далі виступає з привітанням голова Місії УНР у Франції п. О. Шульгин, який вітає Союз і від імені Головної Еміграційної Ради.

Від імені Громади в Шалеті вітає Союз полк. П. Вержбицький. М. Єремійв складає привітання від імені Громади в Парижі та бажає Союзові в скорому часі повернутися на батьківщину. Сотник А. Казімірчук вітає Союз від імені Управи Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. Генеральний секретарь п. В. Никитюк зачитує численні прислані привітання від українських установ та організацій.

Далі п. Никитюк подає звіт про внутрішній стан Союзу. Його склад, працю і обставини в яких перебуває українська еміграція — члени Союзу у Франції. Подаючи підсумок всьому зробленому Союзом, промовець зазначає, що українська еміграція за десять років свого перебування у Франції сповнила велике діло: вона виконала ту місію, яка покладалася на кожного ідейного емігранта, вона ввесь час пропагувала ідею незалежності України, знайомила французьке населення з культурою нашого народу й т. ин. Слово Україна зараз не є чужим і незрозумілим для французів, навіть у глухих селах і закутках Франції; про Україну знають і їй симпатизують. Коли ми не маємо на сьогодні цілковитого признання Францією нашого національного права, то причиною тому ті політичні міжнародні комбінації, що стоять на перешкоді нашій загальній державній справі. За десять років українська еміграція у Франції, що творить Союз, показала силу свого духу, міць своєї національної моралі.

Вона не загубила, а навпаки ще більше розвинула свої національно-державні традиції і залишилася вірна своїм прапорам і тим державним ідеям, з якими вона вийшла з України. Далі промовець вказав і на те, що українська еміграція не розгубила свої природні українські чесноти. Вона і морально є сильною. Багато є прикладів, що свідчать про моральні здобутки нашої еміграції. «Коли й є в нашому емігрантському житті якісь негативні сторони, — каже промовець, — то вони на тлі гарячого патріотизму та духовних чеснот непомітні і незначні. Наша еміграція, що об'єднана в Союзі Українських Емігрантських Організаціях у Франції, сильна духом і ми віримо, що вона перемаже й на цей раз ті утруднення, що зараз стоять перед нею».

Від імені Союзу голова Генеральної Ради пропонує вшанувати вставанням пам'ять померлих членів Союзу, і присутні, вставши, хвилиною мовчанки вшановують тих, яким не вернутися вже на рідну землю. Хор ледве чути виконує «Вічну пам'ять».

Слово бере далі п. М. Ковальський, заступник голови Генеральної Ради. Не передаємо змісту його промови, бо вона є темою статті, напрукованої в цьому-ж числі «Тризуба».

Після неї Хор Т-ва б. Вояків Армії УНР виконує «Живи, Україно» Стеценка, і сильні звуки прекрасної скомпонованої речі настроюють багдоро зібраних.

Наприкінці голова Генеральної Ради дякує присутнім за участь у святі та закінчує його офіційну частину, запрошуючи присутніх на товариську бесіду. Гостям запропоновано вино і десерт.

Громадянство довго ще залишалось в помешканні, в дружній бесіді згадуючи минуле.

Десять літ.

В січні місяці цього року минуло десять літ існування Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, перший і устновчий з'їзд якого відбувся в Парижі 3-4 січня 1925 р.

Десять років існування еміграційного об'єднання — річ визначна, бо еміграція, як явище, що може бути й існувати лише на чужині, здобуває й губить здобуває темпом вдвічі-втричі швидчим, ніж коли вона не була б еміграцією. Еміграції, що мали місце в історії, завжди були живими носіями протесту проти тої влади, яка силою окупувала їхні країни. А боротьба-ж окупантів проти еміграції, її роботи, її впливів, її вождів, була й буде одним із головних завдань влади окупаційної. З окрема боротьба російської влади проти першої української еміграції після союзу І. Мазепи з Карлом XII та нещасливого Полтавського бою із усіма трагічними для еміграції і для її чільних тодішніх представників наслідками, знайшла повторення і в двадцятому віці з такими-ж самими трагічними для нас фактами, найзначнішим з яких було вбивство Головного Отамана Симона Петлюри, вождя нації української. Сучасна еміграція українська є небезпечною для окупаційної влади, і в цій оцінці ворожій ми вбачали і вбачаємо лише підкреслення нашої сили, сили не статичної, а динамічної, сили не консервативної лише, але рушійної, що зміцнює ті ідеї, які на Україні живуть і досі, не дивлячися ні на витворений совітською владою голод, ні на страшний режим, ні на розгнуданий терор.

В загальному житті української еміграції, розкиданої світами, — еміграція на терені Франції займає одне із чільних місць, бо до загального емігрантського життя внесла вона чимало цінностей. І то річ зрозуміла; за десять років її організованого життя вона проробила певну роботу, утворила певні традиції й витворила та скристалізувала не одну ідею, які пішли далеко по-за межі Франції, а серед тих ідей — думка про утворення загального емігрантського об'єднання, що була такою дорогою покійному нашому вождеві Симонові Петлюрі, і яка була пізніше реалізованою у формі створення Головної Еміграційної Ради, на чолі якої з самого початку стоїть проф. Олександр Шульгин.

Внутрішня організація нашої еміграції у Франції пішла трохи одмінним шляхом, ніж то було в інших країнах. У Франції організація нашої еміграції пішла індуктивним шляхом, себ-то від окремого до цілості, від низів до гори, а не навпаки. Справді, в Парижі існувала порівнюючи давно вже Громада, але думка й ініціатива створення об'єднучого центру пішла не з Парижу, а з периферії, від окремих Громад, що потворилися на провінції. Перед вела Громада в Кнютанжі, на чолі якої стояв випробований громадський діяч п. Іван Добровольський, і яка скликала на 21 вересня 1924 р. підготовчий з'їзд у себе. На цей з'їзд прибули делегати з Омекура, Оден-ле-Тіша, Вільрю, Шалета, Ромба, Люксембурга. Приїхали й делегати з Парижа, але з дорадчим лише голосом, бо, очевидно, паризька Громада відчула втрату провідної ролі в організаційному житті і виявила певну резерву. На цьому з'їзді і було постановлено скликати перший устновчий з'їзд на початку 1925 року для утворення об'єднання Громад, себ-то Союзу Українських Емігрантських Організацій, що вже існує десять років і свята якого сьогодні ми святкуємо.

Той перший з'їзд затвердив вироблений комісією статут Союзу та обрав першу Генеральну Раду Союзу з п. М. Шумицьким на чолі, який з того часу й зостається її головою. Власне з того моменту і розпочалося в ширшому розумінні слова організоване життя української еміграції у Франції. Ці десять років пройшли не в дуже сприятливих обставинах. Коли ми зробимо аналіз роботи Союзу, то побачимо й хибні, й здобутні, помітимо і негативні, і позитивні риси.

Най буде дозволено нам сьогодні зробити цю спробу аналізу, тим більше, що десять з половиною років довелось авторів цих рядків стояти близько як до справи утворення цього Союзу, так і його роботи.

Почнемо з хиб, які можна зауважити зовсім без пристрасти, об'єктивно, абстрагуючи від усяких дрібних і персональних мотивів.

Найголовнішою вадою нашого еміграційного життя — це є наша вдача, вдача українська. Члени нашого Союзу, що на терені Франції зорганізувалися в Громади й Гуртки, не принесли з собою з України традицій організованого життя, бо загальна маса українська не знала ніяких організацій, особливо таких, що мають ґрунтом тісне національне об'єднання. На Україні до революції не було ширших національних, культурних чи професійних об'єднань, що витворили б кадри, що привчили б людей до громадської дисципліни, що виховали б традиції життя в організаціях. Серед нашого загалу ви знайдете лише одиниці, які приймали участь на Україні перед революцією чи то в загально-національних, чи вужчих — професійних або корпоративних організаціях. І тому, коли наші емігранти почали тут, у Франції, закладати Громади, то ця робота була для них новою і фактично, крім великого піднесення і запалу, крім добрих інтенцій, не було нічого, що говорило б за продуманий план роботи, за те, для чого конкретно закладається Громади.

Тому на цілому житті нашого Союзу червоною ниткою проходить фактор емоціональний, чуттєвий, а не раціональний, не розумовий. Тому й кожна нова ідея, що з'являлася чи в центрі, чи на периферії зустрічала запал і піднесення, але проходив певний час, піднесення і запал падали, маса розхолоджувалася і здійснення конкретного завдання зустрічало головною перешкодою нехоть і упадок зацікавлення, чого не було на початку. Так ніби кожна думка, творча й доцільна своїм змістом, була фейерверком, який розсипався вгорі яскравими зорями, що потім, поволі спадаючи до долу, гасли, і підупадала на силі й сама ідея.

Так було у нас із справою організації церковного життя. На початках всі захопилися цією думкою, всі кинулися організовувати парафії, виявили надзвичайну жертвенність і, здавалося, церковна справа була налагоджена. Але пройшов час, наші емігранти вже перегоріли і справа почала занепадати. І що ми помічаємо зараз? Хіба зараз наша еміграція так ставиться до церковної справи, як належить, хіба вона підтримує нашу церкву, як потрібно? І з певністю можемо сказати, що запал пройшов. І зараз ми не вповні доцінюємо, що церква несе з собою, по-перше, підтримання нашої національної традиції, по-друге, підняття рівня моральності, розхитаної емігрантським життям, і третє — виховує в духовній дисципліні наше молодше покоління.

Так було у нас з газетою «22 Січня». На початках всі захопилися думкою мати свою газету, жертвували гроші, купували її, але пройшов час і запал громадянства охолов, і хоч, правда, спричинилася до того й криза економічна, газета те-ж упала: упав інтерес громадянства, упала її газета.

Нещаслива доля зустріла й багато гарних постанов з'їздів, як, напр., постанови про творення позичкових кас, ріжних фондів, літніх класів для дітей то-що.

Повторюємо, українська вдача така, що може запалитися на де-який час горінням і великим піднесенням, але не завжди може довести те горіння до самого кінця, аж поки не зреалізується намічена думка. А ще тяжче для української вдачі вже створене зберегти і продовжувати його життя. На жаль, українській вдачі питомі риси, що так характерні для нас, сварки й гризня, перевага персональних моментів над загальними, певна навіть недисциплінованість і занадто яскраве виявлення так зв. негативного індивідуалізму.

Такі риси нашої вдачі — негативного порядку, і ці риси позначилися і на житті Союзу.

Але разом з тим, треба відмітити й позитивні риси. А їх не мало.

Українська еміграція у Франції в більшості своїй складається з б. вояків Армії УНР, які були активними борцями за волю і державність України. Після героїчної визвольної війни, після чотирьохлітнього перебування в Польщі, за дротами, ці люде принесли з собою до Франції скристалізоване й сформоване чуття глибокого патріотизму, яке свій вияв яскравий знайшло у тому піднесенні, що допомогло організуванню громадського життя. Основою кожного статуту кожної емігрантської організації, основою структури цілого союзу — були ті ідеї, що на початковому з'їзді в Кнютанжі знайшли свою формулу: «Незалежність Держави Української й соборність земель її», а разом з тим друге гасло «толеранція всіх поглядів української політичної думки, крім комуністичної», одкривало широкий ґрунт для громадського об'єднання і правдивої творчої праці.

Цей патріотизм, що з початків існування Союзу уявляв із себе таку рушійну силу, не покидав ані членів, ані організації. Він був двигуном цілого життя, він поміг в боротьбі проти російського засилля у Франції, проти ворожих виступів, проти ворожої пропаганди й агітації. Він допоміг зберегти нашій еміграції національне обличчя в дуже скрутних обставинах. Ми приїхали до Франції, як ми вже вказали, сильними лише своїм патріотичним чуттям. Зустріли ми тут цивілізацію віковичну, культуру могутню духовно й матеріально, традиції давні й вироблені. Отже зрозуміло, що французька цивілізація, яка без порівнянь була і є сильнішою від нашої, повинна була б нас подолати, і закон асиміляції мусів би бути дійсним і для нас, як і для кожного чужинця із слабшою культурою, що у Франції перебуває. Однак десять років на чужині тут показують, що українська еміграція не втратила свого національного «я», не втратила своїх національних прикмет і захвала питомі їй національні риси. Цей позитивний факт треба однести на рахунок існування організації сцентралізованої. В цьому є однакова заслуга як Союзу Укр. Емігр. Організацій, так і Т-ва б. Вояків Армії УНР.

В цьому герці культурному між Францією й Україною ми не програли, і в цій природній боротьбі навіть дуже багато зробили самим фактом організованого існування, пропагандою, роботою, активністю. Коли нас зустрічали раніше, як росіян, сьогодні це явище все рідше і рідше трапляється. Українські кольори все частіше й частіше з'являються на різних французьких і міжнародних магіфестаціях. Боротьба за українську національність як в центрі, так і на периферії те-ж має свій вплив і значіння. В цьому відношенні безперечно маємо глибокі наслідки, що кінцевим результатом матимуть, коли не сьогодні, то пізніше, корисні для цілої української справи здобутки. І коли сьогодні, де-які українські емігранти в силу тяжких обставин мусіли прийняти французьке громадянство, то завтра, як тільки повстане Українська Держава, і треба буде кожному з них вибрати між Францією й Україною, — цей конфлікт такі емігранти, — ми глибоко певні, — вирішать на користь України.

Українська еміграція у Франції витримала іспит на протязі десяти років у розумінні національному, ідеологічному. Вона тепер не має чого боятися, бо найголовніше зроблене — це кристалізація українського національного духу.

Разом із здобутками широко-національного характеру, безперечно є й матеріальні здобутки. Не дивлючися на те, що ми не знали тутешнього ґрунту, що ми не знали ні законів, ні звичаїв, ані укладу французького життя, — однак, йдучи за корективами і вимогами життя, українська еміграція має й матеріальні здобутки. Парафія, школи, ідальні, театри, хори, різні товариства — це все є результат матеріальних здобутків.

Отже аналіз життя нашого Союзу з певністю показує, що українська

еміграція часу не змарнувала і виробила той ритм, яким регулюється щоденне наше життя.

На закінчення лишається нам, що належать до фундаторів Союзу, побажати його голові, п. М. Шумицькому, що вже десять років незмінно стоїть на чолі Генеральної Ради, активності й енергії на користь нашої еміграції, а всьому Союзіві розцвіту.

М. Ковальський.

3 міжнароднього життя.

— Совіти та Лондонська нарада. Італо-абіссінський конфлікт.

На Лондонські наради одізналася й совітська дипломатія, яка, разом з іншими, дістала повідомлення про ті пропозиції, що були вироблені англо-французькими міністрами три тижні тому в англійській столиці. Як зрозуміла Москва Лондонське погодження і взагалі сучасну міжнародню ситуацію?

На це питання можна було б одповісти, звівши до купи ріжного роду цитати з московських «Правди» та «Известий», що перебігли за останні дні цілу європейську пресу. Але що роботу, так мовити, старанно виконала за нас одна з чеських ультра-русофільських, на сьогодні — совітофільських газет, бо зачарована вона примарою 170 мільйонів, що їх зараз нараховує СССР у своєму сьладі, та які ніби-то готові виступити на оборону «соціалістичної батьківщини». У цій газеті — Narodní Politika — читаємо:

«Нині вже загально відомо, що ключем до цілої світової політики найближчої доби являються змагання Японії, Німеччини та Польщі, спрямовані на зменшення совітської Росії. Найбільше активна серед тих держав є Японія, бо невтомлена вона світовою війною, з якої вийшла майже без страт. І немає сумніву, що це як раз вона має розпочати акцію проти Москви, а потім, мабуть таки, після совітських поразок, почнетесь вже згідно з готовою програмою, боротьба за відокремлення України за допомогою Берліну та Варшави».

Як стверджує газета, Москва це добре розуміє, а тому готується до цього військово й дипломатично. Для того вона ставить великий военний промісел на Уралі та на Далекому Сході, будує залізниці й т. и. Але хоч і зроблені в тому напрямі певні досягнення, хоч, з другого боку, «Москва числом свого населення, а тим і війська, така сама сильна, як всі три нападні держави», але всього, того не досить, бо вони, оті нападники, «покладаються на свою якісну перевагу, вважаючи своїх шергових та своїх генералів далеко ліпшими за совітські».

Усе, на думку газети, залежить од того, чи знайде СССР собі союзників тепер, або тоді, коли її армія добре витримає в боях свій іспит. Спочатку, мовляв, здавалося, коли нагло сталося несподіване наближення СССР з Америкою, що справа Москви стоїть добре що-до союзів. Але тепер, коли виявилось глибоке совітсько-американське розходження, московські шанси різко впали. Назовень — це сталося, бо Москва виявила неохоту платити старі борги, але по суті, як гадає газета, були тому інші та глибші причини, а саме:

«Зіпсовання совітсько-американських взаємин можна пояснити лише тим, що до того мабуть таки спричинилися заходи (в оригіналі — prsty) Англії, яка, як кажуть, чинить усе, аби

Франція та її союзники не мали можливості сгласти союзу з Москвою, якого всі ждали на той випадок, коли справа не дійде до складення Східного Пакту».

Ці останні слова чеської газети не нею вигадані, бо в «Известиях» говориться і про те, що Мак-Дональд під час Лондонських нарад робив усі заходи, щоб французькі міністри відмовилися від Східного пакту; і про те, що англійська дипломатія,

«вдаючи, що вона працює на замирення, в дійсності дбає лише про посилення становища ворогів європейського миру».

Таке становище Москви що-до Лондонських нарад. У нотах, що їх совітські дипломати передали в Лондоні та в Парижі, наведених вище виразів і обвинувачень, явна річ, немає. Навпаки, в ній виявлена ніби повна віра в доброзичливість що-до ССРСР не лише з боку Франції, але й Англії. А в тім, думки, в ній висловлені, ті самі. Совіти вітають ніби-то англо-французьку ініціативу в цілому, готові, мовляв, віддати всі свої сили на її здійснення, але вважають, що вона лише тоді матиме яку-будь силу й ціну для європейського замирення, коли одночасно буде складено й Східний пакт, що забезпечить недоторканість їх кордонів у Європі. Що-правда, ще недавно, як відомо, пересправляючи з Францією, Москва говорила про всі свої кордони, тепер азійські її кордони в ноті не зазначені, може тому, що однакова нота йшла й до Парижу, і до Лондону.

Далі — отой Східний пакт. З ноти неначе-то можна зрозуміти, що найохотніше совіти виключили б з нього Германію й Польщу, коли б до згоди з ними, совітами, пристала не лише Франція й Мала Антанта, але й Італія та Англія. Трактуючи про це, московська дипломатія висуває все ту саму суггестію великих цифр. Бо-ж, мовляв, вказані держави разом з ССРСР «мають вкупі 365 мільйонів населення, себ-то 70 відсотків людности цілої Європи». Така велика більшість могла б зайняти командне становище в Європі й диктувати їй все, що хоче, в тому числі й тверде замирення. Германія та Польща, таким чином, були б оточені, ізольовані й неминуче стали б не активними. Не виключено, що в такому становищі опинилася б і Японія, і тоді совіти на довший час гарантували б собі зовнішню забезпеченість.

Така мета совітської дипломатії. Чи досягне вона її? У Франції безперечно гіпноз отих великих цифр робить своє діло. Принаймні Жак Барду в газеті Le Temps, зважаючи цілу ситуацію та одмовлення Польщі й Германії од Східного пакту, з занепокоєнням ставить перед собою таке запитання:

«Хто знає, чи Quai d'Orsay (французьке міністерство закордонних справ) під тиском лівих елементів та військових техніків не захопиться де-чим з тої захватної статистики, якою тов. Тухачевський, помішник тов. Ворошилова, комісара по військових справах, жонглював з майстерністю фокусника перед витріщеними очами VII з'їзду совітів 20 минулого січня?»

Англія цій суггестії, мабуть таки, не піддається. Вона розуміється на великих цифрах, яким вона вчилася хоч би й на одній 300-мільйонній Індії. Вона ніби-то, проти кожного союзу з ССРСР. Той самий Жак Барду далі в своїй статті, спосилаючися на англійські газети, говорить:

«Англійське міністерство закордонних справ, роблячи уступки на користь французької безпечности (повітряна згода), мало надію, що в цей спосіб воно підбадьорить Францію, щоб та не поверталася до фатального франко-російського союзу, спрямованого проти Германії. Хоч проти цього й були два міні-

стри англійського кабінету, але його більшістю цей маневр був ухвалений ще до Лондонської наради».

Великі цифри Англії не загінотизують, — це правда. Але може щось інше, чого в ноті совітській немає? Москва в тому напрямі наявно працює, і де-що вже навіть вискочило на шпальти європейської преси. Так, совіти висилають до Лондону своє золото, щоб закупати на готові, ніби-то, гроші те, чого вони не дістали на борг в Америці; переводять світі славетній «портфель замовлень» з Франції, де вже він став, мовляв; не на часі, до Англії, дбають зробити скрізь добре вражіння, виголосивши в себе «демократичні реформи», повертаючи Румунії захоплене її золото й т. и., й т. и. А для безпосередніх можливих впливів запрошують на гостину до Москви впрост англійських міністрів.

Англійські міністри, до речі, може й поїдуть до совітів, але вони, як подає англійська преса, перед тим хочуть зайхати до Берліну й до Варшави, а вже лише звідти податися до Москви. Що з того всього вийде, не знати. Одно можна сконстатувати, погодившись на цей раз з московськими газетами, — ключ до вирішення сучасної ситуації в Європі, а особливо на Сході її, лежить в руках англійської влади.

* * *

Тим часом, поки в Європі над усім тим флопоталися, в Африці вибух начеб-то несподівано поважний італо-абісінський конфлікт. На перший погляд, цей конфлікт має характер дуже звичайний для взаємин між європейською державою і позаєвропейською напівконтинентальною країною, якою є Абісінія, хоч ця держава й має ніби-то християнського імператора і входить до складу Ліги Націй. Бо-ж стріляли один в одного прикордонні пости, абісінський та італійський, чи якісь то залози місцевих племен, і при тому кожна з конфліктних сторін говорить, що це сталося на його території, тоб-то завинив противник.

Аналогічна історія сталася в тих днях з абісінцями й у французів, але в них це переходить якомсь без бучного конфлікту. В італійців не те. Мусоліні мобілізував уже навіть трохи війська і ставить цілу справу начеб-то дуже поважно, вбачючи в тому начеб-то питання престижу. Можливо, що тут заграла свою роль історичні спомини. Бо-ж р. 1896 в італійців був уже конфлікт з Абісінією, і той конфлікт скінчився для Італії зде, бо її війська були жорстоко погромлені тодішнім абісінським імператором Менеліком біля Адуї. Чи не хоче зараз Мусоліні залікувати стару руну національного самолюбства, діставши реванш од Абісінії?

Такий здогад висловлений був у європейській пресі. Поруч з ним можна регіструвати й інші здогади. Мовляв, Італія, використовуючи своє погодження з Францією та Англією, просто хоче перетяти нав'язані, зде поки-що не дуже міцні японо-абісінські нитки й підбити в той чиниший спосіб під свою руку сусідню з її колєніями Абісінію. Другі здогади говорять про те, що це не самі італійці зтягаються до абісінської справи, а що їх зтягають ті, кому потрібно, щоб послабла та знизилася італійська активність у Європі та по-за нею.

Але все це поки-що лише звичайні здогади. Якогось точного діагнозу поставити сьогодні ще не можна, бо немає для того реєлних фактів. Може воно й так, може й інакше. Одно можна вказати, що абісінське справа — зайве ускладнення не лише для Італії, але й для інших держав, як Франція і почасти Англія. Так само неприємна це історія і для Ліги Націй, бо обидві конфліктні сторони — члени Ліги, і не знати, чи не доведеться женевській установі ще раз бути скомпромітованою, як це сталося з нею в час конфлікту японо-китайського. Що-правда, у Ліги Націй з Мусоліні вже є прецедент, це залагоджений італо-грецький конфлікт, що вибух на початках його вождювання. Але це було все таки з Грецією, будь що будь в Європі, а як буде з тою Африкою?

Observer.

З життя й політики

— Шостий всесоюзний з'їзд совітів. — Склад з'їзду. — Характер нарад. — Зміна конституції і її значіння.

Кінець січня і початок лютого були присвячені засіданням найвищого союзного органу, засіданням VII з'їзду совітів ССРСР. Яку підрядну і декоративну ролю відіграє ця найвища формально установа в ССРСР, нашим читачам пояснити не треба. На сторінках «Тризуба» була про це мова не один раз. При підрядному значінні з'їзду совітів, які є лише одним із знаряддів для переведення постанов Політбюро ЦК ВКПб, спинятися з більшою докладністю на його перебігу і постановках очевидно більшого інтересу не уявляє. Тим паче не варто займатися перебігом з'їзду повніше через те, що Сталін чомусь не хоче засвоїти гарних порядків, які завели відносно своїх «найвищих» установ західно-європейські диктатори. В їх «найвищих» установах засідання бувають дуже короткі й зайвих балачок там не допускають. Натомість совітська «найвища» установа засідає довго й провадиться в ній безконечні розмови; на делегатів покладено обов'язок не лише голосувати за пропозиції Сталіна, але, опріч того, в міру своїх сил і здібностей виголошувати промови на його честь. Отже, щоб не знуджувати читачів, ми виділимо з перебігу VII з'їзду совітів лише те, що має більший політичний інтерес і не будемо спинятися на його ході з більшою докладністю.

* * *

Насамперед кілька цифр. В совітській пресі («Изв.» 5. II. 35 р.) подано статистичні дані про склад делегатів VII з'їзду. На з'їзді було 2.007 делегатів, з того 1.338 делегатів були присутні на з'їздах совітів у першій раз. Партійних делегатів було 73,8 відс., безпартійних — 26,2 відс. Цікаві дані про соціальний склад делегатів: робітників з походження було 936, в тому числі робітників, що працюють у виробництві — 301, селян з походження 473, в тому числі селян-колхозників — 263. Коли рахувати, що селяне колхозники працюють в сільському господарстві, а очевидно, що серед селян-колхозників є певна частина таких, які належать до колхозного адміністративного апарату, то і при цьому припущенні делегатів, робітників і селян, які безпосередньо працюють у виробництві, буде лише 28,2 відс. 71,8 відс. делегатів належало до урядового й адміністративного совітського апарату.

Всі ці дані яскраво ілюструють той процес переродження, який переходить ця найвища совітська установа, з'їзд совітів р о б і т н и ч и х і с е л ь а н с ь к и х депутатів. Справжні робітники й селяне складають в них незначну кількість. Основний кадр делегатів — це колишні робітники й селяне, партійні і совітські урядовці, особи, які перебувають у повній залежності від партійної й адміністративної верхівки. Ця верхівка остільки не бачає поважнішого розгляду тих справ, які порушувалися на з'їзді, що дбає про те, щоб більшість делегатів, не зважаючи на те, що вона складається з партійних і совітських урядовців, рекрутувалася з людей нових, очевидно з меншою підготовкою і досвідом в тій пресі, для якої їх виряджено. Чи приходить дивуватися, що совітські і партійні урядовці, яких визначено репрезентувати робітничі й селянські маси ССРСР, можуть лише погоджуватися з усіма тими пропозиціями, з якими виступають їхні начальники і керовники?

* * *

Порядок денний і обговорення окремих питань на VII з'їзді справляли вражіння, що аранжери з'їзду в першу чергу рахували на відгук,

який дадуть наради закордоном, а не в середині країни. В їх з'явлення наче увіходило підкреслити й зазначити військову могутність ССРСР і її підготовленість до всяких міжнародних ускладнень і конфліктів. Доклад Молотова про загальне політичне й господарське становище ССРСР містив ряд уступів, які докладно змальовували відношення ССРСР до окремих держав. Поруч з рядом компліментів на адресу Франції і Малої Антанти доклад його зазначав неприкрито вороже відношення ССРСР до Німеччини і до Японії і більш, ніж здержане відношення до Польщі. Очевидно експортний характер мав доклад Тухачевського про сучасний стан і сучасні досягнення червоної армії. З докладів господарського характеру були поставлені ті, які мають відношення для в'яснення степені підготовлености країни до війни — доклад про стан важкої промисловости, яка вирішує справу технічного забезпечення армії, і доклад про стан скотарства, яке рішає про справу харчування армії. Жонглюючи цифрами й фактами, докладчики змагалися довести, що на всіх відтинках політичного й господарського фронту, навіть в так безнадійній до сього часу галузі, як скотарство, в совітському союзі становище цілком задовольняюче, а буде ще кращим.

Розуміється, що для того, щоб справити враження не тільки на ширші совітофільські настроєні кола в Західній Європі, які можуть споживати всяку совітську клякву, а й на тих небагатьох європейських фаховців, що справді орієнтуються в совітських відносинах, совітські чинники мусли б доповнити порядком дня VII з'їзду ще одним питанням: вони мусли б спинитися на становищі транспорту, який у випадку військового конфлікту був би основним чинником, що рішає би про успіх. Але це питання на порядок денний з'їзду керуючі чинники поставити вже таки не зважилися. Саме в часі нарад з'їзду «Изв.» з 9. II. 35 р. у вступній статті мусли констатувати, що «наш залізнодорожний транспорт працює все ще не задовольняюче».

* * *

Безумовно, так само розрахованим на ефект закордоном було й питання про зміну совітської конституції, яке несподівано було вставлено на порядок денний під час самих нарад. В докладі Молотова, виголошеним на початку з'їзду, був зроблений натяк на те, що за ініціативою самого тов. Сталіна мають бути запропоновані зміни совітської конституції. Першого лютого відбулося засідання пленума ЦК ВКПб, на якому була винесена постанова про необхідність зміни совітської конституції в напрямі демократизації виборчої системи до совітів на основі загального, рівного і таємного виборчого права і удокладнення соціально-економічних основ конституції в цілях пристосовання її до сучасної структури совітської суспільности. А вже 6 лютого відбулася відповідна постанова VII з'їзду, яка констатує, що з'їзд, заслухавши постанову ЦК, постановив те саме, що вирішив перед кількома днями ЦК; для переведення цих змін, які повинні бути подані на затвердження ЦК'ові з тим, щоб слідуєчі вибори совітів відбулися по новій системі, обрано спеціальну комісію. Молотов, який виступив на з'їзді, докладчиком у справі зміни конституції, виголосив довгу промову, рекламуючи совітський устрій; на Заході, мовляв, все зростають впливи фанізму і виникають диктатури, а ми творимо совітську демократію.

Ставиться до запроєктованих реформ серйозно, й уважати, що вони означають якісь зміни в режимі диктатури, розуміється, не доводиться. Ми знаємо, що з'їзди совітів у совітській державі відіграють чисто декоративну роль — їх збирають на кілька днів один раз на два роки. Поза тим біжучу законодавчу роботу провадить ЦК, який і надалі буде обіратися одкритим голосуванням. Це з одного боку. А з другого боку, яке має значіння заведення загального (загального, правда в дуже умовному значінні, бо інститут «лишенців» своє існування захоче й надалі), рівного й таємного виборчого права при відсутності громадсь-

них свобод — режимі розстрілів і концентраційних таборів, при відсутності волі преси й зборів, при можливості легального існування лише для одної партії — ВКПб? Післявоєнний досвід в цілому ряді європейських країн ясно показав, що диктатури цілком добре вміють пристосовувати до своїх потреб інститут вселюдного виборчого права. Чи то-ж би не пристосувала його до своїх потреб совітьська диктатура, яка для всіх європейських диктатур є недосяжним ідеалом.

Проте на Заході на кола, які провадять флірт з совітьми, жест Сталіна відповідне вражіння зробив і для затуманення єврейського громадянства був використаний. В західно-європейській пресі, — очевидно в першу чергу в тих державах, які рахують на совіти для переведення своїх політичних комбінацій, — з'явився ряд статей з виразами захоплення над поступом демократизації ССРСР. Над питанням, оскільки це захоплення було ширим чи вдаваним, безплатним чи купленим, очевидно, спинятися не догодиться.

В. С.

3 преси

В «Українському Тижні» ч. 9 (116) з 25 лютого с. р. знаходимо зміст вельми інтересного викладу доц. О. Бочковського, який він мав в Українському Республікансько-Демократичному Клубі в Празі 20 лютого с. р. на тему — «Національна і територіяльна соборність»:

«Прелєгент, констатувавши на вступі кон'юнктуру кар'єру гасла соборности серед укр. загалу, особливо-ж на еміграції, зазначив чисто декоративний і символічний характер його поширення. На його думку, слід розрізняти т е р и т о р і я л ь н и й та національний момент в ідеології соборности, не можна цього гасла розуміти лише механічно в сенсі математичного підсумку кв. метрів певної нац. території та тисяч душ даного населення. Соборність мусить бути о р г а н и ч н о ю , тоб-то означає психо-національну єдність. Шлях до соборности веде від нації до держави, а не навпаки. Соборних держав історія не знає. Навіть найбільші європейські народи: німецький, французький та італійський не є державно-соборними. Але вони досягли щаблю національної соборности через ділючі державні кордони (коннаціоналізм).

На прикладах фламандців, голандців, Югославії, Німеччини, Чехословаччини, Польщі, Румунії — прелєгент ілюстрував свої тези, демонструючи неправильні шляхи соборницької політики.

Кінцевий уступ свого викладу О. Бочковський присвятив критиці соборницької ідеології серед української еміграції, підкреслюючи факт, що соборницька демагогія йде в парі з інтернаціональним партикуляризмом, що 100 відс. соборники носять у душі своїй Збруч, та здебільшого зневживають гасла соборництва для партійного чи красивого партикуляризму, що, побиваючися за територіяльне об'єднання всієї України, одночасно виводять за думки нації цілі групи людей, політично інакше орієнтованих. Т. Шевченко в своєму дружньому посланні «до мертвих і живих і ненароджених земляків моїх, в Україні і не в Україні сущих» — дав найглибшу і найсупільнішу інтерпретацію ідеї національної соборности».

З справжньою приємністю подаємо за празьким тижневиком основні тези, як їх викладено в ньому, цього викладу найкращого у нас знавця національного питання: вони цілком стверджують наші погляди, зміцнюючи їх висновками сучасної науки*).

* * *

Після довгої перерви появилася в Празі «Трудова Україна». Це центральний орган української партії с.-р., що виходить «неперіодично». Рештки колись великої партії, що збереглися в Празі, все ще живуть минулою славою і сьогодні мислять ще категоріями 1918 року, все ще уявляють собі, що вони «пуп землі», і тому час од часу «неперіодично» нагадують про своє існування. В останньому числі знаходимо де-які несотворенні речі і про нас.

Перш за все, звісно з найпевнішого джерела, «Трудова Україна» подає до відома всьому світові, наділивши «найбільшими розколами» всі буржуазні партії, звістку про розлам серед громадян УНР:

«серед «уенерівців» тако-ж не менше трьох груп: А. Лівіцького, цивільної опозиції проти А. Лівіцького та військової опозиції проти А. Лівіцького та всього «уряду».

Шкутильгає репортаж в соціалістичному органі! Повинен же був пан редактор загадати співробітникові, що вигадав цю звістку, подати й імена принаймні хоч лідерів тих опозицій. Вигадати йому — нічого, як видно, не коштує, а було б трохи ефектніше.

Пікантно, що про це розбиття на групи буржуазних партій пишуть саме українські с.-р.: у них-же на два чоловіки три фракції. Чисто тобі ота містечкова музика: «два жиди в три ряди».

«Трудова Україна» далі, за «Хліборобським Шляхом», з великою приємністю записує до скоропадківців ген. О. Удовиченка, з іронією питаючи:

«а як-же з «урядом УНР»? В «одставку»? Чи «союз»?

Мусимо розчарувати зворушливу спілку есерів з монархістами. З урядом так як і було! І ген. О. Удовиченко зостається тим, чим він був. Належну одсіч провокаційним вигадкам дає він на іншому місці.

Багато уваги присвячує «Трудова Україна» Національному Конгресові, полемізуючи по-між иншим з нашим «Bulletin du Bureau de la Presse Ukrainien»:

«... відомо-ж, — твердить орган с.-р., — що більшість політиків із Сх. Галичини не хоче мати нічого спільного ні з правительством УНР, ні з його прихильниками. До того-ж цілковитою неправдою є, буцім-то проф. Мацієвич піддержував «протягом» конференції «тенденції уряду УНР».

*) Див. «Тризуб» ч. 4 (262) з 25. І. 1931 р. — стаття В.Прокоповича: «Свято незалежності».

Як ставиться до нас Галичина, — її справа, хоч треба зазначити, що останнім часом і публічні виступи її представників, і спільні наради, і голоси органів преси говорять про початок взаємного зрозуміння.

Ну, а що-до проф. Мацієвича, то які-ж «тенденції» міг він одстоювати? Есерівські? Дуже вже за легковажних і більше як за імовірних має, видко, своїх читачів есерівська газета.

Отже не слід дивуватися, коли незабаром почуємо од них, що й «Тризуб» — не орган «міграції» УНР.

* * *

На лист п. Олександра Шульгіна під заголовком «Пізно», що його вміщено було в «Ділі» і в «Тризубі», озвався в «Хліборобському Шляху» (ч. 4-94) п. Сергій Шемет. Залишаємо авторові листа, коли він це вважатиме потрібним, полеміку з п. С. Шеметом. Але тут не можемо не відмітити два характерні моменти. Пан С. Шемет пише:

«Факти, які я досконало пригадую, опрокидують ці твердження п. Шульгіна», (розстріл всюди наші. Ред.),

і далі, говорячи, що він не стукав кулаком об стіл, згадує:

«В дійсності в малій прийомній, де відбувалася розмова з гетьманом, ніяких столів не було, були тільки стільці, на котрих ми сиділи, а коли увійшов до хати гетьман, то ми повставали і стояли круг нього. Розмова велася не при столі. Пригадую ці дрібниці тільки для того, щоб устійнити факт, що не завжди на пам'ять дипломата можна цілком з певністю покластися».

Нагадаємо п. С. Шеметові, що розмова делегації Національного Союзу з гетьманом одбулася не в малій прийомній, а в «палаті» Ради Міністрів, де звичайно мала вона свої засідання. Кімната та між великою салею і церквою, дверима просто на сходи. І в кімнаті тій був великий стіл — глаголем чи поксем, — застелений зеленим сукном. Делегатам прийшлося сидіти на місцях, що їх позначено було картками білого картону з іменем відповідного міністра. Наводимо ці дрібниці тільки на те, щоб показати, що не можна покладатися вельми взагалі на пам'ять, навіть тоді, коли люде, як от п. С. Шемет, говорять про факти, які вони «досконало пригадують».

А друге, п. С. Шемет пише:

«Цей акт федерації був останньою спробою врятувати Україну проти анархічного чину націоналістично-настрєсєних її елементів, спровокованих і дезорієнтованих державною зрадою верхівки Національного Союзу».

Впрост трудно вірити, щоб давній заслужений український діяч, що життя своє присвятив рідному народові, його визволенню, його

державності, міг найти оправдання для федерації України з Росією. Не поиняв би віре, певно, і сам п. С. Шемет, коли б йому хто того тяжкого вечера листопадового сказав, що він іронією долі виправдуватиме з часом зраду українській незалежності.

* * *

В останньому числі «Прометей» за січень с. р. розпочато друком статтю ген. О. Удовиченка під заголовком «Українська Армія». Вона дає змогу тим, хто володіє французькою мовою, познайомитися з історією нашого одновленого війська і його героїчною боротьбою за державність. Можна побажати, щоб по закінченні в журналі ця стаття вийшла окремим відбитком з відповідними мапами та ілюстраціями.

* * *

Про «літературний сніданок», у Парижі, — що про нього була мова у нас в ч. 9 «Тризуба»: «Голос перестороги», — пише один з його учасників Ілья Еренбург в «Известиях» (ч. 52 з 28 лютого с. р.). Оповідає совітський письменник про це в тонах роблено-жартовливих. На сніданку

«обмірковувалися проблеми європейської політики. В меню було зазначено: «курка з салатом, торт чи морозиво, — на вибір», а на черзі дня «Берлін чи Москва» — теж на вибір».

В меню маленька прогалина: спеціально для гостей з Москви — добра порція чемериці.

«Тим часом українець ніжно розмовляє з японцем. а грузин усміхається до одного з берлінських праарійнів».

Передавши по своєму промову «головного знавця світової політики» п. Чхенкелі і свою невдалу спробу йому відповісти, Еренбург пише:

«Німець, сховавши монокля, хоче йти, але його спиняє новий трибун. Це — редактор «Трезубца», представник «вільної і незалежної України», приятель японців, німців і поляків п. Шульгин...»

Маленька фактична поправка: наш тижневик зветься не «Трезубець», а «Тризуб», і п. Шульгин ніколи не був його редактором. Має інші заняття. Зле стоїть совітська інформація у Парижі!

Передає, між иншим, п. Еренбург, хоч і не докладно і де-що перекрутивши, такі слова українського оратора (повторюємо їх з попереднього числа «Тризуба»):

«В разі війни, хочемо ми цього чи ні, але поневолені народи скажуть своє слово, більше того, вони битися за Москву не будуть, їх повстання неминуче...»

Наприкінці п. Еренбург проливає крокодилову сльозу над долею грузинських та українських емігрантів:

«... вони вже встигли зносити хто кавказьку бурку, а хто петлюрівський жупан».

Кінчає свою статтю автор так:

«Сніданок скінчено. Цікаво, що буде на обід?» —

Він не гірше від нас знає, що обід той має бути Москві гіркий. Вдаваними веселоцями й штучною балаканиною намагається кореспондент прикрити неприємну йому несподіванку. Прийшов чоловік, знаючи сучасні французькі настрої, на сніданок в надії пожинати лаври та збірати компліменти, а тут, на прикрість, довелось почути не одне гірке й правдиве слово. Звісно, меткому дописувачеві нічого не залишається, як збувати прикрість цю гумором, але гумор той—це гумор, як кажуть німці, шибеничний.

Та все-ж треба бути п. Еренбургові вдячним за його жартовливий допис, він бо подав читачам «Известий», які давно вже навчилися читати між рядків, не злий образ того, як справді ставляться в культурних колах Західньої Європи до Москви і який одгук знаходять у безсторонньої аудиторії слова «представників поневолених народів Росії».

Чи відвідали ви

Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі?

(41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9. Метро: Notre-Dame de Lorette, Peletier або Pigalle; Автобуси — Н, Н-bis, J, I).

Чи оглянули ви Музей С. Петлюри при Бібліотеці?

Чи покористувалися книжками, газетами?

Бібліотеку утворено емігрантами. Існує всна на засоби громадянства. Чим і як ви особисто прислужилися до її розвитку? Чи подарували ви книжку до Бібліотеки, допомогли їй своєю працею, склали пожертву, чи якусь пам'ятку?

Чи закликали ви до того інших?

Пожертви на Бібліотеку надсилати на адресу: M. Ivan Rudicev 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9. France.

Українські емігранти!

Пам'ятайте про духовий корм для своїх діточок і передплачуйте для них ілюстрований журналік

«Світ Дитини»

що виходить від року 1919 у Львові, як місячник, в об'ємі 2 арк. друку, прикрашений великою кількістю образків.

Річна передплата для всієї заграниці 1 долар америк. (згл. його рівновартість у валюті даного краю).

Гроші посилати в грошевих листах, або міжнародніми переказами

Замовлення прямувати на таку адресу:

«Swit Dytynu», 3, rue de Zimorowicz Lwów (Leopol). Pologne. (Europe)

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Прибутки й видатки Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі за 1934 р.

Усіх прибутків, рахуючи й салдо з р. 1933 у висоті 1112 фр. 90 с., було — 12445 фр. 90 с., які поділяються так: 1) субсидії уряду УНР — 4800 фр., 2) пожертви — фр. 5543,30, 3) плата за читання — 595 фр., 4) безпека — 75 фр., 5) за продані і втрачені книги — 105 фр., 6) ріжні поступлення (за продані відзнаки, листівки то-що) — 214,70.

Видатків було фр. 10722,55, а саме: 1) пошта й канцелярія — фр. 873,25, 2) господарські — фр. 556,45, 3) ріжні видатки — фр. 164,30, 4) повернуто за безпек — 50 фр., 5) за фотографії — 50 фр., 6) купівля мапи й книг — фр. 493,50, 7) на оправу книг — 40 фр., 8) за доставку книг — фр. 10,95. Решта видатків пішли на оплату помешкання й зв'язні з ним виплати: помешкання — фр. 6158,20, податок за помешкання — фр. 737,20, страховка Бібліотеки — фр. 582,90, опал — фр. 431,50, освітлення — фр. 304,30, конс'єржка та ріжні послуги — 270 фр.

Залишилося на 1935 рік — 1723,35 фр.

Видатки в 1934 році були мінімальні. Проект бюджету на 1935 рік складено те-ж у мінімальних розмірах.

— Ялинка для українських дітей в Шалеті. 25 грудня мин. р. Українська громада в Шалеті влаштувала ялинку для дітей місцевої української колонії. На ялинці були тако-ж діти коза-

ків, що належать до організації «Вільного Козацтва».

Учнями Української Школи при Громаді виконано було на ялинці такий програм: «Український Вертеп» Івана Габрусевича, декламації, вправи хлопців шаблями, вправи дівчат вінками, колядки й шедрівки.

Зміст і виконання програму зробило надзвичайно приємне враження. Після виконання програму дітям було роздано подарунки й солодощі.

Ялинку для дітей Громада влаштовує що-річно, а подія ця являється в Громаді не лише традиційним святом для дітей, а й прилюдним іспитом поступу й розвитку школи.

За велику приємність, яку мали всі присутні на ялинці, належить велика подяка пп. учителям школи, режисерові п. Маслюкові, п. Людї Вержбицькій за керування вправами, п. Валі Омельченківні за акомпанімент, як рівно-ж пп. Є. Вержбицькій і Бакумовій за шиття прекрасних костюмів для «Вертепу».

— Ялинка в Греноблї. 30 грудня м. р. Український Шкільний Комітет у Греноблі влаштував ялинку для українських дітей, на яку зібралася майже вся українська колонія.

Свято розпочалося співом колядок хором під керівництвом п. Червонецького, після чого було дітям роздано подарунки. Потім діти виступали з співами та декламацією віршів: Сергій Миронович, Олена Каницька, Ольга Вихрівна, Ірина Рогатюківна, Іри на Танкевичівна та Юрко Різників, які своїми виступами зроби-ли на присутніх дуже добре враження. Дід-Мороз (п. Чер-

вонецький) прекрасно розважав дітей.

Гості проводили час у товариській бесіді, співі українських пісень та танцях. Під кінець вечера голова українського Шкільного Комітету в Греноблі п. З. Різників роздав дітям книжки, що їх з Парижу прислав ген. Удовиченко, та подякував усім гостям за вшанування свята своєю присутністю, а організаторам ялинки — за приложену працю, зокрема дякуючи п. Романовському за добре зроблену традиційну зізду для коляди.

Серед присутніх гостей були тако-ж і французи з дітьми. Всіх гостей з дітьми було коло ялинки сфотографовано.

— Я л и н к а в К р е з о - М о н ш а н е н. 1 січня с.р. Українська Громада в Крезо-Моншанен улаштувала ялинку для дітей своїх членів та дітей «вільних козаків» у Крезо. Відкрив свято п.-о. Іл. Бриндзан, який звернувся до присутніх батьків та дітей із словом привітня з нагоди Нового Року. Потім діти під керівництвом п. Турика заспівали кілька гарних колядок, а хор дорослих і собі виконав тако-ж деякі колядки.

В другому відділі програми діти декламували й знову співали колядки під керівництвом п. Турика. Декламували й приймали участь у дитячій хорі діти пп. Сагардака, Кравченка, Ожембовського, Ірзи, Голубівського, Тарнівського, Бондаренка та «вільного козака» Леонтія Павлова.

Третій відділ складався із дитячих забав коло ялинки, частування дітей і роздачі їм подарунків, роздати які ласкаво погодився п.-о. І. Бриндзан. Доді продовжувалися гри, які затягнулися до 11 год. вечера.

Салю було гарно прибрано. Посередині стояла оздоблена ялинка, що робила дуже приємне враження. Всім громадянам, що змогли влаштувати ялинку, належить велика подяка.

Того-ж дня, о год. 9 рано п.-о. І. Бриндзан одправив службу Божу, після якої відбулася панахида за спокій душ 359-ти ук-

раїнських воєнків, розстріляних більшовиками у Базарі.

Рада Української Громади від імени цілого українського громадянства в Крезо та Моншанен приносить п.-о. І. Бриндзанові щирю подяку за його відвідини й повчаюче пастирське слово під час служби Божої та за присутність на ялинці, що придало святу більше урочистости.

Крім того, Рада Громади від імени всього українського громадянства в Крезо та Моншанен приносить щирю подяку вільним козакам, які брали участь у святі ялинки, а панові Фурсі зокрема за керування церковним хором.

— С п р а в о з д а н н я з я л и н к и для українських дітей в Парижі, влаштованої українською молоддю під керівництвом прот. І. Бриндзана 25 грудня 1934 р.: Зібрано під час служб Божих, у окремих осіб, організацій та по підписних листах — усього фр. 725,85. Видано на влаштування ялинки — фр. 699,80. Лишок фр. 26,05 передано Українській Шкільній Раді у Франції.

— Загальні збори Спільки Українських Інженерів у Франції відбулися 10-го лютого с.р. в Парижі. Збори вислухали доклади Управи Спільки і Ревізійної Комісії, вирішили біжучі справи Спільки і намітили план дальшої діяльності. Після уділення абсолюторія з подякою Управі і Ревізійній Комісії обрано було нову Управу в складі: голови п. В. Никитюка та членів п. л. В. Жаровського і П. Йосипишина. До Ревізійної Комісії обрано п. п. М. Єремєєва, Мельника і І. Хмелюка.

У Польщі.

— Загальні збори відділу УЦК у Варшаві відбулися 24 лютого с.р. Широке й вичерпуюче справоздання про діяльність Управи відділу зложили поодинокі члени Управи на чолі з полк. Рибалко-Рибалченком. Крім гуманітарної

діяльності відділ провадив і широку культурно-освітню працю в недавно організованій «Хаті Козака», в якій, між іншим, на протязі останніх 3-х місяців було прочитано по-над 30 рефератів. Реферати виголосили: п. п. Г. Лазаревський — 1, д-р Шкурят — 1, д-р Чикаленко — 7, полк. Білодуб — 5, полк. Науменко — 1, сотн. Денисенко — 5. Крім того, відбулося 10 рефератів на курсах бухгалтерії при «Хаті Козака».

Управі відділу збори висловили подяку за віддану організації працю. Після дискусії над справозданням Управи і затвердженням плану діяльності на біжучий рік відбулися вибори нової Управи.

Варшавський відділ УЦК налічує в своєму складі 317 членів.

— В Українському клубі у Варшаві 21 лютого с. р. відбувся доклад посла Л. Макарушки, присвячений Всеукраїнському Національному Конгресові.

— В Союзі Українок - Емігранток у Варшаві 20 лютого с. р. відбулися ширші сходини членів Союзу і гостей, на яких п. М. Лівницька прочитала доповідь на тему: «Проблема політичної еміграції і завдання української жінки на еміграції».

— З життя української колонії в Білостоці. В 17 річницю проголошення незалежності Української Народної Республіки Білостоцький відділ УЦК організував урочисті збори колонії.

Голова відділу інж. С. Момот виголосив широкий доклад, в якому подав зібраним підсумки боротьби українського народу за свою державну незалежність та змалював положення українського народу під большевицькою владою і ті аномальні заходи, якими окупаційна влада на Україні старается рятувати своє загрожене становище.

В цьому докладі освітлив інж. С. Момот тако-ж і виступи європейських дипломатів та преси в

обороні української справи, прихильність опінії Європи, виявленої до України, які ясраво свідчать про досягнення Уряду УНР на міжнародньому терені, а тако-ж відбивають в собі наслідки праці і цілого нешого еміграційного активу.

Збори було закрито співом національного гімну.

— 27 січня с. р. в помешканні відділу УЦК відбулися збори членів відділу, присвячені бою під Крутами, на яких інж. С. Момот з'ясував загальну ситуацію на Україні в січні 1918 року і торкнувся значіння Крутинського бою в історії нашої визвольної боротьби. Пам'ять полеглих під Крутами було вшановано вставанням з місця.

— З діяльності «Хати Козака» у Варшаві. «Хата Козака», яка недавно розпочала свою діяльність при відділі УЦК у Варшаві, відзначає сьогодні для бажаючих її відвідати.

До складу правління «Хати Козака» входять пп. Б. Лихонша, яко старшина, Н. Черногора — його заступник, В. Химич — радник. З низки доповідей, намічених Управою відділу УЦК для виголошення козацтву, вже відбулися наступні: Про конституцію п. П. Денисенко, Про роль армії в житті держав — п. Ю. Науменко, Система кар на Запорозжі — п. Г. Лазаревський. Д-р Л. Чикаленко зробив кілька доповідей, що охоплюють собою передісторію, антропологію, етнографію та історію України.

При «Хаті Козака» тако-ж організовано бухгалтерські курси, на які розпочався запис слухачів.

В Югославії

— Українська вистава в Білгороді. За кілька останніх років, відкрити в Білгороді почало виявлятися назовні українське життя завдяки діяльності українських організацій, було де-кільки спроб організувати і свій власний театр

та систематично давати українські вистави. Ці спроби робила і «Просвіта», і «Театральне Товариство», і «Громада». Впоряджено було чимало вистав, серед яких було й добрих і злих, але й до цього часу з різних причин не вдалося створити постійного українського театру в Білгороді. А між тим, беручи під увагу цілковиту неознайомленість сербської публіки з українським театром, та велику кількість у Білгороді так званих «малоросів», між якими при допомозі українського театру можна було б успішно вести розмовленія, — потреба в українському театрі в Білгороді відчувається дуже гостро.

Раніші спроби «Громади» робити вистави не дали успіху головне тому, що наймання великих театральних саль вимагало великих коштів, а ворожа московська агітація ще зпричинювалося до того, що «Громада» на цих виставах завше мала великі недобори. Розуміється, що з певними грошевиими резервами можна було б з часом досягти перемоги, але цих резервів «Громада», на жаль, не мала. Отже треба було шукати інших шляхів для рішення справи.

Управа «Громада» наважилася зробити один крок, який вимагав чимало задовження, але який одночасно давав деякі надії на те, що завдяки йому буде, можливо, вирішено питання створення, — правда, на початку дуже скромного, — власного українського театру в Білгороді. Громада найняла досить просторе помешкання, в якому збудувала власну розкладну сцену, і 1 грудня минулого року театральна секція при «Громаді» дала вже першу виставу — «У тієї Катерини», — Я. Мамонтова. Преса супроводжувалася великим концертним відділом.

Преса ця коротка, але серйозна потановка і добрі декорації залишили у глядачів дуже миле враження.

Велика заслуга як в тому, що взагалі дійшло до створення постійного українського театру в Білгороді, так і в тому, що перша

вистава пройшла з таким успіхом, належить пані та панові Доброхотовим.

Ця перша вистава показала, що коли всі учасники й співробітники будуть виявляти таке щире відношення до справи, то й надалі можна сподіватися, що з скромних початків може повстати добра театральна трупа, яка придбає собі постійні симпатії публіки і забезпечить успіх вистав не лише на теперішній скромній сцені «Громади», а й у великих театральних саях Білгороду.

А.

Заснування Англо-Українського Комітету в Лондоні.

Зріст зацікавлення ширших англійських кругів українським питанням зпричинився до того, що гурт англійських громадян, які від давна цікавляться українськими справами, для кращого слідкування за ними, злучився в особній Англо-Український Комітет.

Цей комітет видав до англійської преси 27 лютого с. р. особний комунікат, який подасмо понише в українському перекладі. Його підписало дванадцять визначних громадян, членів Комітету, між якими є професори університету, юристи, автори наукових праць, журналісти, посли і члени Палати Лордів. Комунікат звучить:

«Заснування Англо-Українського Комітету.

«Становище українців у Східній Європі заслуговує на поважну увагу британського громадянства.

«Українці замешкують менше-більше одноцільну етнографічну територію (більшу чим Велика Британія і Франція), поділену під цей час між СССР, Польщею, Чехословащиною і Румунією.

«Дуже мало було до тепер спроб справедливого трактування українців, постійне занедбування цього скромлікованого питання готово остаточно спричинити конфлікт, в який буде втягнена вся Європа.

«Тому нище підписані створили особній Комітет під назвою Англо-Український Комітет, який

має на цілі стежити за подіями і вдаватися до таких заходів, які покажуться потрібними.

«Між членами, що підписали комунікат, знаходяться:

лорд Дікінсон, член Палати Лордів; пані Дагдейл; проф. Дж. П. Гуч, д-р г. к. і пр.; Ланселот Лотон; адв. А. Лінколн; С. А. Макартней; полк. С. Л. Малъон; Джофрей М. Мендер, член Палати Пислів; сер Волтер Нейпір; лорд Ноел-Бакстон, член Палати Лордів; проф. Р. В. Сітон-Вотсон, д-р г. к. і пр.; пані Мері Шіпшенкс».

Подасмо ще пару слів пояснень про ті особи, які підписали комунікат, але українському громадянству менше знати. Пані Дагдейл—це сестриниця міністра закордонних справ з часів світової війни лорда Бельфура. Вона була довгий час делегаткою британського уряду при Лізі Націй у Женеві. Проф. Дж. П. Гуч—історик, кол. посол (ліберал), співредактор видань Кеймбриджського університету «Історії Бритійської Дипломатії», співредактор місячника «Контемпорари Ревю». С. А. Макартней—автор більших політичних праць, головню з обсягу справ меншостевих.

Інші особи, як лорд Дікінсон, лорд Ноел-Бакстон (кол. міністер рільництва), сер Волтер Нейпір, проф. Р. В. Сітон-Вотсон, пані Мері Шіпшенкс—настільки добре знані українському загалові, що є зайвим пояснювати, хто вони.

(У к б ю р о, Лондон).

Некролог

— Д - р М и к о л а В і - к у л, професор Української Господарської Академії в Подєбрадах в Чехословаччині 14 лютого с. р. по короткій хворобі та тяжкій операції, помер у Празі.

Польська преса про М. Грушевського.

Статті про М. Грушевського у польській пресі з'явилися: в жур-

налі Przegląd Współczesny — проф. В. Біднова, і в газеті Czas — проф. О. Лотоцького.

Лист до Редації

Не відмовте, Шановний! Пане Редакторе, умістити на сторінках «Тризуба» наступного листа:

В «Хліборобському Шляху» ч. 2 (92) с. р. уміщено було листа «Ініціативного Гуртка вояків з б. Армії УНР у Франції» з закликом жертвувати на летунські українські школи за океаном та на будову літаків.

На жаль, жадних підписів членів того гуртка не подано. Після того вміщено було список осіб, що дали пожертви на цю ціль. Серед цих осіб вміщено прізвища кількох членів Т-ва разом з головою його ген.-хор. О. Удовиченком. В кінці-ж списку зазначено що «ві всі чесні українські патріоти, що хотять допомогти гетьманцям (?), що працюють для визволення України не брехнями і не провокаціями, але ділом...», повинні підпірати справу будови літаків.

Що члени Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції могли давати певні дадки, то в цьому нема нічого дивного, бо до наших людей завжди і постійно звертаються з підписними листами на різні українські справи, і наші люди не одмовляються ніколи дати пару франків на якесь добре діло. Але річ у тому, що хоч по суті й хороша така справа, як будівництво українських літаків, одначе мета збірачів на цю справу, як і тих, хто ці гроші отримав, як виявилось, була як раз брехнею і провокацією».

Бо вже «Батьківщина» в ч. 4 з 31 січня с. р., орган гетьманців-скоропадчиків, який працює, як він писав, «не брехнями і не провокаціями», пише, що вже, мовляв, вищі достойники з б. Армії УНР перейшли до гетьманців і підтримують їх акцію, а з окрема, що прилучилися до акції будови гетьманських літаків в Детройті. Звістку цю в дивному єднанні з «Хліборобським Шляхом» подає й «Трудова Україна» — ор-

ган відомодженних ес-ерів у Ізраїлі.

Коли б не ці «брехні й гровокації», Управа Т-ва обійшла б мовчанкою цей черговий напад на Т-во б. Вояків, яке дуже часто не звертало уваги на многократні наскоки різних українських партійних груп, що за всяку ціну і різними, сказати б м'ягко, нечесними способами старалися і стараються скористати з патріотичного чуття нашого воїнства, що твердо й уперто лишається вірним тим прапором, за які воно боролось на Україні, з якими вишло на еміграцію і з якими, треба думати, вернеться знову на Україну до бою за волю й щастя батьківщини.

Однак для того, щоб не виходило надглі жадних негорозумінь, Управа Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції мусить подати до загального відома, що вона:

1) Не займалася справою підтримки акції будування гетьманських літаків у Детройті й до неї ніхто й ніколи не звертався в цій справі.

2) Не прилучалася в ніякій формі до справи підтримки цієї акції. Вона завжди кожну акцію, загально-національного порядку підтримувала і буде підтримувати і рекомендуватиме це робити членам Т-ва, але ніколи й ніде не буде підтримувати акцію, що зв'язана з іменем бувшого гетьмана Скоропадського. Кожний бо вояк український не забуде ніколи тої національної гнѣби, що пережив її під владою гетьмана Скоропадського. Кожний бо вояк український, коли він справді «чесний український патріот», не забуде знущання над його національним почуттям, фактів обезброснення українських частин, оголошення акту федерації з Росією.

3) Голова-ж Т-ва ген.-хор. О. Удовиченко ніколи й ніде не давав свого підпису на користь будови гетьманських літаків на жадному підписному чи колективному листі.

Отже вся акція як гетьманських, так і ес-ерівських оргнїв є акцією провокаційною, що гевно має своєю метою збити з пантелику наших людей і посіяти не-

згоду в рядах Т-ва. Бажаючи поставити крапку над цією справою, Управа з свого боку попереджає всіх членів Т-ва про те, щоб вони перед тим, як жетувати свої, трудом зароблені копійки на якусь справу, дуже обережно ставилися як до збірачів, так і до самих справ, за якими можуть ховатися інші, ніж то вказано на підписних листах, цілі.

Одночасно Управа Т-ва вважає потрібним відповісти ще й на іншу замітку, що появилася в «Хліборобському Шляху» ч. 5 (95) з 3 березня під заголовком «Потьомкінські села» УНР у Франції». В цій замітці анонімний «гетьманець» Р. Д., описуючи українські організації у Франції, що прихильні до концепції Уряду УНР, та їхню роботу, торкнувся і Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. Робота цього останнього, як виходить із слів автора допису, є декоративною, мало корисною і саме Т-во, як і все українське «уенерівське» громадянство, підупадає і, мовляв, «процесу гангрени не стримають» навіть «прапори бельгійських чи італійських комбатантів». Для автора допису, зараженого, як видно, «гангренозним» безнадійним скептицизмом, єдине спасіння — це... гетьманський рух.

Управа Т-ва залишає на боці зміст допису, але вона мусить одповісти на ці, ніби то наївні, але по суті провокаційні характеристики роботи Т-ва.

Робота Т-ва контролюється на з'їздах Т-ва, які відбуваються регулярно що-року, і Т-во на протязі багатьох років свого існування має на сьогодні далеко не декоративні наслідки. Правда, робота Т-ва зовсім не має того «фейсверкового» характеру, який так милий де-яким гетьманським діячам, які тут у Парижі на протязі кількох місяців зуміли закласти одна за одною аж три військові українські організації, а разом у додачу ще «Червоний Хрест», «Швидку Допомогу» і т. д., що з такою-ж послідовністю лопалися одна за одною, як миліні пухирі, і що їх «діяльність»

справді, інакше не можна назвати, як декоративною і бутафорською, із усякими театральними помпонами. Справді-ж бо, Т-во ніколи не займалося будівництвом замків в Еспанії, а спромоглося лише на власний хутір, який, як видно із справоздань, що їх може перевірити кожна людина, що побуває на хуторі, повнить службу неоцінимо. В кожному разі ні одна з українських «гетьманських» організацій не змогла стільки допомогти і своїм і «не-своїм» членам, як Т-во цим хутором.

Називаючи декоративною присутність чужинецьких делегацій на святах Т-ва (серед яких автор назвав лише бельгійську та італійську, а забув чеську, португальську, французьку, грузинську і козачу), автор Р. Д. не знав і не помітив (може із-за своїх природних інтелектуальних якостей), що серед цих делегацій були люди — чужинці з іменами, які на декорації, ані по своїй ролі, що вони грають, ані по своєму становищу, яке займають, не годяться. Може автор не міг помітити цього тому, що своїм досвідом і психикою ближче стоїть до декорації, ніж до авансцени, але то вже не наша вина.

Нарешті Управа Т-ва дозволить собі сказати авторові листа п. Р. Д. наступне: коли він б. вояк Армії УНР, то, як такий, певно, знає що серед військових існує інститут взаємовідносин, що вироблюється і в мирні часи, і на полі бою. Характерними для цих відносин рисами є джентельменство та лицерство. Хотілося б Управі Т-ва від цього анонімного пана Р. Д., коли він справді розуміє вагу й значіння цих засад, почути одне — його дійсне прізвище.

Нас, вояків, не сплутають ні гетьманські, ні есерівські провокації, навпаки — лише підтримають і підсилять, бо їхня ворожа оцінка спричиниться до більшого й тіснішого об'єднання та злютовання. Ми не забудемо

ніколи ні ганьби національної за часів лихої пам'яті гетьманату, ні партійної експлуатації за часів есерівщини.

За ким ідемо ми, вояки, ми вже сказали в нашому статуті — це перше гасло: «Нехай постать Головного Отамана Симона Петлюри буде завжди перед нами». Підтвердимо ці наші позиції і тоді, коли прийде дванадцята година.

Просимо прийняти вислови нашої пошани

В імені Управи Т-ва:
ген. штабу ген.-хор. О. Удо-
виченко (—),
М. Ковальський (—),
генеральний секретарь.

На пресовий фонд «Тризуба».

На пресовий фонд «Тризуба» інж. В. Мирошниченко зложив 5 зол.

Листування Редакції.

— ВШП П. Ковердинський — Чехословаччина. Адреса, яка вас цікавить: Warszawa, Karwinska 5, m. 12.

— ВШП Добровольський - Рокітно. Портрет вислано разом з брошурою «Єдиний шлях».

— ВШП В. Остапчук — Орішково. Гроші одержали. Дякуємо. Ваше освідчення в справі передплати приймаємо під увагу.

— ВШП. інж. С. Плющ — Радом. Вислаємо другу пачку з книжками. Зменшені розміри «Тризуба» зв'язані з матеріальними труднощами видавництва. Нам було приємно одержати від вас невеличкий допис з вашими думками, виголошеними на вступі до доповіді на з'їзді Спільки Інженерів у Варшаві.

— ВШП. Ф. Гнойовий — Жирардів. Ваше прохання по-старасьому залагодити позитивно.

— Відділ УЦК в Білорусії. Адресу змінили.

Повне видання творів Тараса Шевченка

Зв'язуючи свій намір з 75-літньою річницею смерті письменника, Український Науковий Інститут приступає до першого повного видання його творів та першої серії дослідів над його життям і літературною діяльністю. Видання обіймає 16 томів такого змісту:

- Т. I. Передмова од видавництва. Літературна біографія Т. Г. Шевченка. Автор біографії П. Зайцев.
- Т. II. Поезії до року 1843.
- Т. III. Поезії 1843—1847 р. р.
- Т. IV. » 1847—1857 »
- Т. V. » 1857—1861 »
- Т. VI. Назар Стодоля. Дрібніші твори.
Томи II—VI редагує П. Зайцев.
- Т. VII. Повісті: Художник. — Наймичка. — Варнак.
- Т. VIII. Повісті: Княгиня. — Музика. — Несчастий. — Капітанша.
- Т. IX. Повісті: Близнята. — Прогулька.
- Т. X. Журнал. Редагує Л. Білецький.
- Т. XI. Листи. Редагує Л. Білецький.
- Т. XII. Т. Шевченко, як маляр (з численними репродукціями малюнків). Автор розвідки Д. Антонович.
- Т. XIII. Т. Шевченко в його польських взаєминах. П. Зайцев.
- Т. XIV. Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на мову польську. Редагує Б. Лепкий.
- Т. XV. Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Шевченка на інші мови. Редагує Р. Смаль-Стоцький.
- Т. XVI. Бібліографія творів Т. Шевченка та праць про нього. В. Дорошенко.

Крім того, друкуються, як окремий — XXV-й — том «Праць Українського Наукового Інституту», збірка монографічних розправ академіка С. Смаль-Стоцького, присвячених дослідженню творчості Шевченка («Т. Шевченко. Інтерпретації»).

Творчість поета знайде всебічне освітлення в спеціально написаних для видання розвідках, а тако-ж коментарях та примітках до тексту, різних авторів.

До співпраці запрошені, крім означених угорі, такі особи: І. Балей, В. Біднов, О. Бочковський, І. Брик, Є. Вировий, Є. Гловінський, Д. Дорошенко, І. Дубицький, Ф. Колесса, А. Крижанівський, М. Кордуба, С. Людкевич, Є. Маланюк, М. Рудницький, В. Сапіцький, В. Садовський, В. Сімович, М. Славінський, С. Смаль-Стоцький, Д. Чижевський, Л. Чикаленко.

Кожний том обійматиме пересічно 320 сторін друку. Окремі томи друкуватись будуть у тій черзі, як будуть готові до друку. Перший і сьомий томи вже вийшли. Закінчено буде видання у 75-ту річницю смерті поета — 1936 р.

Інститут оголошує передплату.

Передплата на ціле витання (16 томів) продовжується. Книжки виходитимуть раз на три місяці (1. II, 1. V, 1. VIII і 1. XI). Передплату можна вносити ратами — по зол. 2.50 за книжку. Хто оплатить ціле видання згори (40 зол.) або внесе цілу суму передплати ратами до 1. X 1935, одержуватиме книжки в паперовій оправі. Видання на лішньому па-

пері в полотняній оправі коштує 64 зол. Умови передплати такі-ж, як і для видання в паперовій оправі (ціла сума згори або ратами до 1. X. 1935). Передплату належить вносити на адресу Українського Наукового Інституту: W a r s z a w a , Służewska 7, m. 4, Pologne, або на conto П. К. О. Варшава 28670 (Konto PKO Warszawa 28670).

В Чехословаччині передплату приймає В. Сапіцький (Podébrady Lazné, Zamek), в Румунії—D. Herodot (Strada Delea Veche, 45, Bucuresti), у Франції—Н. Kossenko (42, rue Denfert-Rochereau, Paris V), в Болгарії— Я. Малинівський (Софія, вул. Чумерна, 27).

Передплата надсилається згори на ціле видання або на кожний том. Передплата на окремі, вибрані з цілого видання, томи не приймається. Замовлення без внесення передплатної суми уважатимуться за неважкі.

Український Науковий Інститут звертається до всіх земляків та приятелів українського народу з гарячим закликком своєю участю в передплаті на перше повне видання творів генія українського слова допомогти успішному виконанню завдання, що має задовольнити одну з істотніших потреб української нації.

Директор Інституту **О. Лотоцький.**

Секретар **Р. Смаль-Стоцький.**

Вийшов том VII творів Т. Шевченка

другий з черги повного видання творів в 16 томах

Том цей містить повісті «Художник», «Наймичка», «Варнак» і поясняльні статті П. Зайцева, М. Рудницького, Л. Білецького, Дм. Дорошенка. Додано численні примітки, які дають багатий матеріал для зрозуміння духовного образу нашого генія. В книжці міститься 14 гарних і рідких ілюстрацій.

ЧИТАЙТЕ

Найстаршу та найбільше поширену українську газету

(появляється 7 разів у тиждні)

ДІЛО

Місячна передплата в краю — 5 зол. В Чехословаччині — 30 к.ч.

В інших державах — 1 америк. долар.

Адреса Редакції й Адміністрації — Ль в і в , Ринок, 10, II пов.
(Lwów, Rynek, 10, II p. Pologne).

Рахунок ПКО — 143,322.

Нову цікаву, живо написану й документально уґрунтовану книжку

Святослав Доленга

СКОРОПАДЩИНА

набувати можна у видавництвах: М. Kunyékuj, Ul. Staroscińska 4, m. 3, W a r s z a w a , Pologne, або у представника «Тризуба» у Польщі, а тако-ж у редакції «Тризуба».

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V

Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує—Комітет.

Адміністратор: **Іл. Косенко**

Le Gérant: M-me Perdrizet.